

«بررسی‌های حسابداری و حسابرسی»

سال ششم - شماره ۲۲ و ۲۳ - زمستان ۱۳۷۶ و بهار ۱۳۷۷

ص ص ۱۶۶ - ۱۴۷

پژوهش‌های کاربردی در حسابداری

(قسمت نهم)

محمد صادقی^۱

از شماره ۸ تابستان ۱۳۷۳ بخش جدیدی در فصلنامه علمی و پژوهشی «بررسی‌های حسابداری و حسابرسی» به درج چکیده پایان‌نامه‌های تحصیلی دانشجویان دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران در دوره‌های تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکترا) در حوزه حسابداری اختصاص یافت. این بخش در راستای ارتباط بین حرفه و دانش حسابداری و پیوند بین زمینه‌های تئوریک و نظری با کاربردهای عملی «به منظور تبادل اطلاعات و به حداقل رساندن دوباره کاریها در تحقیقات و آشنایی بیشتر دانشجویان و دانش پژوهان با زمینه‌های تحقیقات کاربردی» تهیه شده است. امید است مورد استقبال و توجه دانشجویان و دانش پژوهان قرار گیرد.

عنوان پایان‌نامه: حسابداری بیمه عمر در ایران

نام نویسنده : فرزانه نصیرزاده

تعداد صفحات : ۱۸۵ صفحه

استاد راهنما : دکتر محمدابراهیم قربانی فرید

اساتید مشاور : دکتر محمود فیروزیان - دکتر عباس صدقی

تاریخ تصویب : ۱۳۷۱/۱۱/۲۰

برای درجه : کارشناسی ارشد حسابداری

فهرست فصول

فصل اول - کلیات

بخش اول - کلیات

بخش دوم - تاریخچه بیمه عمر

فصل دوم - اصول کلی معاملات بیمه عمر و انواع متداول آن

فصل سوم - نظری بر استانداردهای خاص حسابداری شرکتهای بیمه عمر

بخش اول - حسابداری شرکتهای بیمه عمر در آمریکا و کانادا

بخش دوم - نظری بر استانداردهای خاص شرکتهای بیمه عمر در انگلستان

فصل چهارم - حسابداری شرکتهای بیمه عمر در ایران

فصل پنجم - مقایسه نحوه عمل موجود با استانداردهای حسابداری

فصل ششم - نتیجه‌گیری و پیشنهادات

منابع و مأخذ

ضمائم

مقدمه

در دنیای امروزی عدم اطمینان رو به افزایش است و خطرات روز بروز گسترده‌تر می‌شود. به همین دلیل تقاضا برای تأمین افزایش یافته است و بیمه مهمترین ابزار تأمین است. بیمه این امکان را می‌دهد که افراد زیانهای بالقوه بزرگ خود را، با زیانهای کوچک مبادله نمایند

یعنی توسط بیمه، ریسک گروهی از افراد یا مؤسسات از طریق پرداخت سهم شرکت متعلقه، در یک صندوق گرد آمده و از محل این صندوق خسارتهای وارده جبران گردد. از طریق تکیه بر مکانیسم بیمه می‌توان با پیامدهای سوء ناشی از قرار گرفتن خانواده‌ها در موقعیتهای ناگوار مانند مرگ زودرس، از کارافتادگی، هزینه‌های ناشی از حوادث و بیماریها، پیری، بازنشستگی، بیکاری و ... به مقابله برخاست.

موضوع تحقیق

در این تحقیق چگونگی اجرای سیستم حسابداری بیمه عمر در شرکتهای سهامی بیمه ایران و بیمه دانا بررسی شده و مطالعه‌ای تطبیقی با سیستم حسابداری بیمه عمر در آمریکا و کانادا صورت گرفته است.

تحقیق دارای دو بخش است در بخش اول جنبه‌های نظری مسأله و در بخش دوم جنبه‌های عملی مورد توجه قرار گرفته است.

فرضیه تحقیق

صورت‌های مالی شرکتهای بیمه عمر در ایران مطابق استانداردهای حسابداری مربوط تهیه نمی‌شود.

مباحث مطرح شده

فصل اول این تحقیق به کلیات اختصاص یافته است. تعریف موضوع، اهمیت موضوع، هدف و علت انتخاب موضوع، فرضیه تحقیق، محدوده و قلمرو تحقیق، روش تحقیق، محدودیتها و اصطلاحات به کار رفته در این فصل مطرح شده است. در ادامه این فصل تاریخچه‌ای از بیمه عمر در جهان و ایران ذکر شده است.

فصل دوم اصول کلی معاملات بیمه عمر و انواع متداول آن را مورد بحث قرار داده است. یک سری اصول و قواعد کلی وجود دارد که در تمام رشته‌های بیمه عمر مورد استفاده قرار می‌گیرند که عبارتند از اصل حسن نیت، اصل جبران خسارت، اصل تعاون و اصل احتمال که

محقق به شرح هر کدام پرداخته است. آشکال و صور مختلف بیمه‌های عمر با هم متفاوت هستند اما محاسبه حق بیمه بر اساس محاسبات فنی و فرضیات ریاضی معین و مشخص صورت می‌گیرد که تحت عنوان اصول کلی محاسبات حق بیمه مطرح می‌شود که توضیحاتی در این خصوص ارائه شده است. در ادامه این فصل مبنای محاسبات حق بیمه عمر، ویژگیهای بیمه عمر و انواع بیمه‌های عمر مورد بحث قرار گرفته است.

فصل چهارم به حسابداری شرکتهای بیمه عمر در ایران اختصاص یافته است. شرکتهای بیمه علاوه بر تبعیت از اصول بنیادین حسابداری از یک سری مبانی، رویه‌ها و روشهای خاص حسابداری صنعت بیمه پیروی می‌کنند. مفروضات اساسی مورد پیروی عبارت است از اصل رجحان محتوی بر شکل و اصل حاکمیت قانون. مفاهیم بنیادی که در تنظیم حسابها و تهیه صورتهای مالی مورد استفاده قرار می‌گیرد عبارت است از فرض تداوم فعالیت، فرض تعهدی بودن، اصل ثبات رویه و اصل احتیاط. شرکتهای بیمه مکلف هستند صورتهای مالی سالانه خود را بر اساس صورتهای مالی نمونه مورد عمل تنظیم کنند. در ادامه این فصل بعضی از عناوین صورتحساب سود و زیان در شرکتهای بیمه به منظور آشنایی بیشتر مورد شرح و بسط قرار گرفته است که عبارتند از حق بیمه، حق بیمه اتکایی قبولی، کارمزد و کارمزد منافع اتکایی، خسارت سهم بیمه‌گران اتکایی، سود سپرده‌های اتکایی قبولی، درآمد سرمایه گذاری، سایر درآمدها، ذخایر فنی - اول سال (سهم نگهداری)، خسارت پرداختی، کارمزد پرداختی، سایر هزینه‌های بیمه‌ای، سود سپرده اتکایی واگذاری، ذخایر فنی پایان سال (سهم نگهداری)، هزینه‌های اداری و پرسنلی.

فصل پنجم مقایسه نحوه عمل موجود در صنعت بیمه با استانداردهای حسابداری است. از آنجایی که خصوصیات صنعت بیمه عمر، سیستم حسابداری خاص خود را می‌طلبد استانداردهای خاصی برای شرکتهای بیمه عمر تدوین شده است که در این فصل نحوه عمل موجود با استانداردهای صنعت بیمه در کشور انگلستان مقایسه شده و موارد افتراق و اشتراک آنها مشخص گردیده است. از جمله مواردی که در این فصل به بررسی آن پرداخته است بررسی درآمد حق بیمه، بررسی درآمد حق بیمه تحقق نیافته، بررسی خسارات پرداختی و ذخیره خسارات معوق، بررسی هزینه‌های مشارکت در منافع، بررسی سایر هزینه‌های بیمه‌ای،

بررسی کسری حق بیمه‌ها، بررسی استهلاک داراییهای ثابت، بررسی سرمایه‌گذاری در شرکتهای بیمه، بررسی بیمه‌های اتکایی، بررسی طبقه‌بندی اقلام در ترازنامه شرکتهای بیمه و بررسی موارد افشاء در یادداشتهای پیوست صورتهای مالی می‌باشد.

فصل ششم به نتیجه‌گیری و پیشنهادات اختصاص یافته است.

نتایج تحقیق

مقایسه روش فعلی تهیه صورتهای مالی با استانداردهای حسابداری شرکتهای بیمه نشان می‌دهد که روش فعلی شناسایی درآمد حق بیمه، حق بیمه عاید نشده، هزینه خسارت پرداختی، هزینه‌های مشارکت در منافع، هزینه‌های صدور و تمدید بیمه نامه‌ها، کسری حق بیمه، سرمایه‌گذاری اوراق قرضه دولتی، ذخایر فنی، ذخیره پایان خدمت کارکنان، استهلاک داراییهای ثابت بر اساس روشهای استاندارد انجام نمی‌شود.

در صنعت بیمه، بیمه‌گر با دریافت حق بیمه، خطرات معینی را تقبل می‌کند که در صورت وقوع حوادث مشخص شده در بیمه نامه، خسارت وارده را بپردازد. از آنجایی که شرکتهای بیمه حق بیمه را پیش از هزینه‌های مربوط به خسارت دریافت می‌کنند رعایت اصل تطابق هزینه با درآمد بطور مستقیم امکان‌پذیر نیست و برای رعایت همبستگی علت و معلول برای اندازه‌گیری تعهدات باید از برآورد استفاده کرد. این برآوردها به وسیله شورای عالی بیمه محدود شده است و بدین ترتیب امکان مقایسه را بین صورتهای مالی شرکتهای مختلف بیمه فراهم ساخته است. نکته قابل توجه این است که برای تعیین درآمد و هزینه مجبور به استفاده از برآورد هستیم ولی برآوردهایی که براساس تجارب گذشته باشد و با توجه به روند جاری مورد تجدید نظر قرار گیرد ولی نحوه عمل موجود استفاده از نرخهای ثابت مندرج در آئین نامه شورای عالی بیمه است. تعرفه نرخ بیمه در کشور ما تعرفه یکسان است. تعرفه‌ای که در اختیار مؤسسات بیمه قرار می‌گیرد حداقل نرخ برای هر موضوع بیمه است اما اکثر شرکتهای بیمه از این نرخها به عنوان نرخ بیمه قطعی استفاده می‌کنند. با این طرز عمل یک کار فنی و تخصصی که باید براساس موضوع، نرخ تعیین نماید به کاری ثابت و تکراری که فاقد دقت‌های فنی و تخصصی است تبدیل شده است. بدین ترتیب با از بین رفتن اصول حرفه‌ای

در عمل، کار کلیه محاسبات بیمه‌ای غیرواقعی خواهد بود.

پیشنهادات

- تغییر برخی از مواد قانونی مربوط به شناسایی درآمد حق بیمه، هزینه‌های مربوط و تغییر بعضی از آئین‌نامه‌های شورای عالی بیمه در مورد برآورد خسارات تحقق یافته، محاسبه هزینه‌های مشارکت در منافع و سایر برآوردهایی که در بیمه مورد استفاده قرار می‌گیرد ضروری به نظر می‌رسد.

- استفاده از جدول مرگ و میر مربوط به کشور ایران و تجدیدنظر در نرخ‌های بیمه بر آن اساس.

- لحاظ داشتن ترکیب مجموعه سرمایه‌گذاریهای مؤسسات بیمه، مدت، میزان ریسک، نقد شوندگی و بازدهی مد در راستای پرهیز قرار گیرد و از هرگونه افراط و تفریط در تصمیمات مربوط به سرمایه‌گذاری.

ترکیب مجموعه سرمایه‌گذاریها با توجه به هدفهای درازمدت شرکت تعیین شود و از تمرکز رقم عمده‌ای از سرمایه در یک رشته خودداری شود. در این زمینه سرمایه‌گذاری در سهام شرکتی که خوب سازمان یافته و از نظر مالی در وضعیت مساعد و مطلوبی قرار دارند توصیه می‌شود که از مزایای این نوع سرمایه‌گذاری، افزایش ارزش و سوددهی آن است. سرمایه‌گذاری در بخش اموال غیرمنقول و ساختمان نیز از مزایایی مانند سرمایه‌گذاری در شرکتها برخوردار است با این تفاوت که سود حاصل از سرمایه‌گذاری در بخش املاک و ساختمان نسبت به سرمایه‌گذاری در شرکتها پایین بوده و این داراییها به آسانی قابل تبدیل به پول نقد نمی‌باشد، اگر چه در مقابل تورم مقاوم است. سرمایه‌گذاری به صورت خرید فلزات قیمتی مانند طلا نیز ارزش سرمایه را در مقابل تورم حفظ کرده و به سادگی قابل نقد شدن است ولی سود سرمایه‌گذاری قابل توجهی ندارد. نتیجه آنکه ایجاد ترکیبی از انواع سرمایه‌گذاریها که هم بتواند در مقابل تورم، ارزش سرمایه را حفظ کند و هم سود معقولی را عاید نموده و جریان صحیحی را نیز برای نقدینگی برقرار کند، مناسب است.

عنوان پایان نامه : بررسی کاربرد تکنیکهای آماری حسابرسی در ایران

نام نویسنده : علی جعفری

تعداد صفحات : ۱۰۴ صفحه

استاد راهنما : دکتر رضا شباهنگ

اساتید مشاور : دکتر علی وثوق - دکتر محمدابراهیم قربانی فرید

تاریخ تصویب : ۱۳۷۱/۱۰/۲

برای درجه : کارشناسی ارشد حسابداری

فهرست فصول

فصل اول - طرح مقدماتی تحقیق

فصل دوم - مفاهیم اساسی آماری در حسابرسی

فصل سوم - روشهای نمونه‌گیری متغیر

فصل چهارم - طرح عملی تحقیق

مقدمه

دانش آمار به صورت علمی، پدیده‌ای است که در اوایل قرن هفدهم میلادی به آن دست یافته‌اند و بتدریج شاخه‌های متعددی از قبیل آمار ریاضی، نظریه احتمالات، آزمون فرضها، استنباط در باره جامعه، نظریه و روشهای نمونه‌گیری و ... بسط و بتدریج توسعه پیدا کرده است و از آن زمان، آماردانان و متخصصان سعی و کوشش بسیار کرده‌اند که علاوه بر شناساندن نظریه نمونه‌گیری و روشهای آن، طریقه درست و معقول کاربردهای آن را در علوم و فنون دیگر مشخص نمایند. به کارگیری تکنیکهای آماری حسابرسی به دلیل نبود یا کمبود منابع تخصصی مورد نیاز برای آموزش حسابرسان داخلی و مستقل به طور شایسته توسعه نیافته و با رکود نسبی مواجه است و سابقه علمی زیادی در دانشگاه‌ها ندارد، استانداردی در این زمینه تدوین نگردیده و به طور خلاصه انگیزه‌ای جهت استفاده از روشهای پیشرفته آماری در حسابرسی وجود ندارد و نمونه‌گیری مبتنی بر قضاوت حرفه‌ای به طور وسیع مورد

استفاده قرار می‌گیرد. اگر چه نمونه‌گیری مبتنی بر روشهای آماری هرگز جانشین قضاوت حرفه‌ای حسابرسان نخواهد شد ولی به حسابرسان این اجازه را می‌دهد که احتمال خطر حسابرسی را به سطحی قابل تحمل کاهش دهند، موردی که در کشورها کمتر مورد توجه قرار گرفته که یکی از دلایل عمده آن عدم بهای لازم از طرف دانشگاه‌ها و انتشار تحصیل کرده و صاحب‌نظر به این رشته نوپای حسابرسی می‌باشد.

موضوع تحقیق

علم آمار را می‌توان به مجموعه روشهایی که در شرایط عدم اطمینان (ابهام) امکان تصمیم‌گیری مطلوب را فراهم می‌کند تعریف کرد. در حسابرسی استفاده از روشهای آماری موجب اتخاذ تصمیم مطلوب در مقابل انبوهی از اطلاعات می‌گردد و تکنیکهای آماری به مجموعه روشهایی اطلاق می‌شود که با استفاده از آن می‌توان در مقابل انبوهی از اسناد و مدارک واحدهای تجاری فقط با بررسی و رسیدگی به بخشی از سوابق و مدارک حسابداری که اصطلاحاً آزمون حسابرسی نامیده می‌شود نمونه‌گیری نموده و سپس بر اساس نتایج حاصل از نمونه استنباط از جامعه نمود. کاربرد تکنیکهای آماری را در حسابرسی می‌توان به دو بخش اصلی تقسیم کرد، بخش اول مربوط به انتخاب نمونه از جامعه بر اساس روشهای آماری و حجم نمونه می‌باشد که اصطلاحاً به آن نمونه‌گیری گویند که در واقع فرآیند انتخاب گروهی از اقلام (به نام نمونه) از بین گروه بزرگتری از اقلام (به نام جامعه آماری) می‌باشد، بخش دوم استنتاج در مورد ویژگیهای تمام اقلام جامعه با استفاده از نتایج حاصل از نمونه می‌باشد و فرض اصلی بر آن است که نمونه معرف جامعه یعنی اساساً دارای همان ویژگیهای جامعه است. خطری که نمونه‌گیری را در حسابرسی تهدید می‌کند احتمال خطر نمونه‌گیری است یعنی، حسابرسان به نتیجه‌ای غیر از نتیجه حاصل از رسیدگی به کل جامعه دست یابند.

هنگامی که اندازه نمونه برابر ۱۰۰ درصد جامعه باشد نمونه بنا به تعریف دقیقاً معرف جامعه است و احتمال خطر نمونه‌گیری به کلی از بین می‌رود اما انتخاب نمونه‌های بزرگتر همواره پرهزینه و وقت‌گیر است. از این رو، برقراری توازن بین خطر بروز خطای با اهمیت نمونه‌گیری و هزینه استفاده از نمونه‌های بزرگتر، عامل اساسی در نمونه‌گیری کارآمد و مؤثر

است.

فرضیات تحقیق

فرضیه مهم

در مقایسه با نمونه‌گیری بر مبنای قضاوت حرفه‌ای، نمونه‌گیری با استفاده از تکنیکهای آماری منجر به کاهش حجم عملیات رسیدگی و اطمینان قوی‌تری در اظهار نظر نهایی نسبت به صورتهای مالی خواهد گردید.

سایر فرضیات

- عدم آشنایی حساب‌برسان با علم آمار موجب عدم استفاده از تکنیکهای آماری است.
- مشکلات درک تکنیکهای آماری موجب عدم استفاده از تکنیکهای آماری در حسابرسی است.
- سادگی روش قضاوت حرفه‌ای موجب عدم استفاده از تکنیکهای آماری در حسابرسی است.
- عدم وجود منبع مدون که روشهای آماری و کاربرد آن را همراه با مثالهای عملی آن بیان دارد از موارد عدم استفاده از تکنیکهای آماری است.
- عدم درک روشهای نمونه‌گیری موجب کاربرد وسیع تکنیکهای آماری بر مبنای قضاوت حرفه‌ای شده است.

مباحث مطرح شده

فصل اول تحت عنوان طرح مقدماتی تحقیق ضمن ذکر مقدمه‌ای در خصوص آمار و کاربردهای آن در حسابرسی به بحث پیرامون هدف و ضرورت تحقیق و دلایل انتخاب موضوع تحقیق پرداخته و پس از آن سابقه تحقیق و ماهیت تحقیق را تشریح کرده است. در فصل دوم مفاهیم اساسی آماری در حسابرسی مورد بحث قرار می‌گیرد در این زمینه مفاهیم جامعه، نمونه تصادفی، نمونه‌گیری سیستماتیک، دقت و قابلیت اعتماد، اندازه نمونه،

احتمال خطر آلفا و بتا، آزمون فرضها، اهداف آزمون، توزیع نرمال، توزیع میانگین‌های نمونه، نمونه‌گیری و شواهد حسابرسی، ارتباط حدود رسیدگی و نمونه‌گیری، احتمال خطر نمونه‌گیری و احتمال خطر غیرمترقبه با نمونه‌گیری، طبقه‌بندی جامعه، تفاوت نمونه‌گیری بر مبنای روشهای آماری و قضاوت حرفه‌ای شرح داده شده است.

در فصل سوم روشهای نمونه‌گیری متغیر شامل برآورد میانگین در هر واحد در جامعه طبقه‌بندی شده و نشده، برآورد متوسط جامعه طبقه‌بندی شده و نشده و روش برآورد بر اساس نسبت و تفاوت مطرح شده است.

فصل چهارم به طرح عملی تحقیق اختصاص یافته است. ابتدا جامعه مورد تحقیق مطرح شده و سپس مراحل اجرایی تحقیق شامل تعیین و هدف آزمون، انتخاب فرضیه، انتخاب روش نمونه‌گیری، تعیین اندازه نمونه، گزیدن شیوه ارقام نمونه هر طبقه، روش رسیدگی به ارقام نمونه، تعمیم نتایج حاصل از نمونه و ارزیابی نتایج حاصل از نمونه شرح داده شده است.

عنوان پایان نامه : حسابداری قیمت تمام شده کارگاه‌های پرورش ماهی

نام نویسنده : غلامحسین تقی نتاج ملک‌شاه

تعداد صفحات : ۱۱۶ صفحه

استاد راهنما : دکتر محمد ابراهیم قربانی فرید

اساتید مشاور : دکتر علی وثوق - دکتر داود سلمانی

تاریخ تصویب : ۱۳۷۱/۶/۳۱

برای درجه : کارشناسی ارشد حسابداری

فهرست فصول

فصل اول - طرح مقدماتی

فصل دوم - آشنایی با پرورش ماهی

فصل سوم - پرسشنامه و نتایج حاصله

فصل چهارم - سیستم حسابداری قیمت تمام شده پیشنهادی

فصل پنجم - نتیجه‌گیری و پیشنهادها

ضمائم

منابع و مأخذ

مقدمه

روند نیاز به پروتئین با توجه به رشد روزافزون جمعیت کشور روز بروز بیشتر می‌شود و هر ساله مبالغ زیادی صرف واردات مواد پروتئینی از خارج می‌شود. بنا براین ضروری است برای رفع این مشکل و افزایش تولید مواد پروتئینی کوشش همه جانبه‌ای صورت گیرد. توسعه، تکثیر و پرورش ماهی در دریاچه‌های مصنوعی و رودخانه‌ها موجب رفع کمبود مواد پروتئینی و کمک به اقتصاد کشور می‌شود. از طرف دیگر آمار نشان می‌دهد علاوه بر تولید مصرف سرانه پروتئین حیوانی در ایران نسبت به حد متوسط جهانی بسیار پایین‌تر است. با توجه به این واقعیت اگر پرورش ماهی طبق اصول و موازین استاندارد و با آگاهی از ظرفیتها و

استفاده حداکثر از امکانات صورت گیرد صنعتی سودآور بوده و درآمد مناسبی عاید سرمایه‌گذاران خواهد کرد.

کارشناسان و دست‌اندرکاران صنعت پرورش ماهی معتقدند یکی از موانع موجود در راه گسترش این صنعت، نامشخص بودن مخارج و درآمدهای طرحهای مربوطه است و شاغلین فعلی این رشته نیز ارقام دقیقی برای موارد مذکور ارائه نمی‌دهند. بنا براین اگر بتوان سیستمی برقرار کرد که منجر به ارائه اطلاعات صحیح گردد در این صورت می‌توان مخارج و درآمدهای مربوط به طرحهای پرورش ماهی را با اطمینان بیشتری مشخص کرد و در توجیه اقتصادی این طرحها از اطلاعات مذکور بهره جست؛ خلاصه اینکه با ارائه سیستم حسابداری قیمت تمام شده مناسب و با توجه به تمام جوانب مختلف صنعت پرورش ماهی ایران، شرایط گسترش این رشته از صنعت هموار می‌شود.

فرضیات تحقیق

فرضیه اهم

در کارگاه‌های پرورش ماهی موجود، از سیستم حسابداری قیمت تمام شده مناسب استفاده نمی‌شود و این امر موجب کندی رشد و توسعه صنعت پرورش ماهی در ایران شده است.

فرضیه‌های فرعی

۱ - سرمایه لازم برای تأسیس یک کارگاه پرورش ماهی با توجه به حجم عملیات آن متغیر است و برای یک طرح پرورش ماهی در سطح ۲۰ هکتار (اگر زمین از طرف دولت تأمین گردد) بالغ بر ۴۵ میلیون ریال سرمایه لازم است.

۲ - داراییهای ثابت مورد نیاز برای کارگاه علاوه بر زمین شامل موارد زیر است:

ساختمان و تأسیسات، اموال، تجهیزات و ماشین‌آلات

۳ - قیمت تمام شده ماهی شامل هزینه‌های زیر است:

الف - مواد: شامل بچه ماهی، مواد غذایی مصرفی، آب لازم جهت استخرها، مواد دارویی

دائمی، مانند واکسها و سموم، ملزومات مصرفی حین پرورش مانند نایلونهای مخصوص، تشت غذا، تور و ...

ب - کار: در یک طرح ۲ هکتاری کار مورد نیاز را می توان به دو صورت نوبتکاری و شبانه روزی تأمین نمود. بنا براین حداقل ۴ کارگر نوبتکار و ۱ خانوار ساکن برای این منظور کافی است.

ج - هزینه های غیرمستقیم: هزینه های غیرمستقیم کارگاه شامل مواد دارویی (قابل مصرف هنگام ضرورت)، کار غیرمستقیم، سوخت و روشنایی، استهلاک و .. می باشد.

مباحث مطرح شده

در فصل اول تحت عنوان طرح مقدماتی به هدف و ضرورت تحقیق، تاریخچه، فرضیات تحقیق، روشهای جمع آوری اطلاعات و محدودیتهای زمانی و مکانی اشاره شده است.

در فصل دوم، مختصری در رابطه با تاریخچه پرورش ماهی در ایران، انواع ماهیان پرورشی، وضعیت فعلی پرورش ماهی در ایران، اصول پرورش ماهی (اصول تغذیه، ویژگیهای ماهیان پرورشی، اصول نگهداری و ...) ارائه شده است.

فصل سوم به پرسشنامه، خصوصیات آن و نتایج حاصله پرداخته است.

فصل چهارم سیستم طراحی شده پیشنهادی همراه با کارتها، گزارشها و سایر موارد ضروری سیستم طراحی شده می باشد. این سیستم به گونه ای طراحی شده است که:

الف - برای مدیران کارگاهها قابل درک و استفاده باشد.

ب - استخراج اطلاعات مالی از آنها به سادگی امکان پذیر باشد.

ج - حتی المقدور مختصر و مفید باشد.

فصل پنجم به نتیجه گیری و پیشنهادات اختصاص یافته است و در پایان ضمائ و منابع و مآخذ آورده شده است.

نتایج تحقیق

کارگاههای پرورش ماهی در سطح استان مازندران از سیستم حسابداری مناسب بهره مند

نیستند و در مورد ثبت و ضبط اطلاعات مالی به صورتی بسیار ابتدایی و ناقص عمل می‌کنند و طبیعتاً اطلاعاتی را که ارائه می‌کنند، اطلاعاتی ناقص و غیرقابل اتکاء است. بررسی دلایل عدم برخورداری کارگاه‌ها از سیستم حسابداری مناسب ما را به این نتیجه رهنمون می‌سازد که باید در برقراری یک سیستم حسابداری مناسب تلاش لازم را بکار برد و سیستم را طوری طراحی نمود که توسط مدیران کارگاه‌ها قابل استفاده باشد.

مهمترین عامل برای برقراری یک سیستم حسابداری، توجیه سیستم برای استفاده‌کنندگان آن و برشمردن مزایا و نتایج حاصل از آن برای افراد مذکور است تا از طرفی آنان را با سیستم حسابداری آشنا سازیم و از طرف دیگر آنان را به اجرای هر چه بهتر سیستم ترغیب کنیم که این امر با برگزاری جلسات توجیهی و دوره‌های آموزشی کوتاه مدت امکان‌پذیر است. عامل دیگری که می‌توان از آن در برقراری سیستم بهره جست استفاده از تشویق است همچنین در صورت لزوم می‌توان از قدرت اجرایی شیلات و یا از مواردی که بیشتر حالت جبری دارند استفاده کرد.

پس از این مرحله، با فرض آنکه، سیستم در کارگاه‌ها مورد استقبال قرار گیرد باید به چاپ و انتشار فرمها و مدارک پیش‌بینی شده در سیستم اقدام نمود و آنها را بین کارگاه‌ها توزیع کرد. پس از اجرای مراحل فوق، جمع‌آوری نتایج، تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده و تهیه و تنظیم گزارشهای مورد نیاز مطرح می‌شود که برای این موارد شیلات باید کارشناسان مالی را به تعداد مورد نیاز به کار گیرد و در این راستا استفاده از کامپیوتر، کارها را آسانتر می‌سازد و صرفه‌جوییهای لازم در وقت و هزینه به عمل می‌آورد.

یکی از ابزارهای مفید جهت اعمال مدیریت، تهیه و تدوین بودجه و ارزیابی عملکرد شرکت یا کارگاه در مقایسه با آن و در نهایت پیش‌بینی آن در آینده می‌باشد.

اجرای برنامه‌های مالی و انجام هزینه‌های مندرج در بودجه و کنترل دقیق آن، در درجه اول مستلزم برقراری یک سیستم حسابداری مناسب می‌باشد. سیستم حسابداری نه تنها کنترل بودجه‌ای را به عهده می‌گیرد بلکه اطلاعات لازم برای تهیه بودجه را هم در اختیار مدیران قرار می‌دهد.

سیستم حسابداری مهمترین سیستم اطلاعات کمی موجود در هر سازمان است.

حسابداری باید اطلاعات لازم برای سه منظور اساسی زیر را تهیه کند و در اختیار مدیران و مسوولین قرار دهد.

الف - گزارشهای داخلی به مدیران به منظور استفاده در برنامه‌ریزی و کنترل عملیات روزمره سازمان.

ب - گزارشهای داخلی به مدیران برای اتخاذ تصمیمات استراتژیک.

ج - گزارشهای خارجی به افراد و مراجع ذینفع خارج از سازمان.

سیستم پیشنهادی مبنای تهیه گزارشهای فوق را ارائه می‌کند و مسوولین امر در شیلات و موسسات مربوطه می‌توانند گزارشها را بر مبنای اطلاعات و ارقام مکتسبه از سیستم تهیه کنند.

اهم گزارشهای مورد توجه مدیران عبارت است از:

الف - گزارش منابع و مصارف

ب - گزارش سود و زیان

ج - گزارش مقایسه‌ای هزینه‌ها و درآمدهای دوره مالی جاری با دوره‌های مالی قبل و

تجزیه و تحلیل انحرافات

د - گزارش قیمت تمام شده دوره مالی

ه - گزارش وضعیت مالی (ترازنامه) کارگاه.

گزارشهای فوق بر مبنای اطلاعات مکتسبه از سیستم پیشنهادی قابل تهیه می‌باشد.

ضرورت وجود یک سیستم ثبت و ضبط اطلاعات مالی در کارگاه‌های پرورش ماهی به شدت احساس می‌شود و برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران مسوول در شیلات و نیز مدیران کارگاه‌ها به اطلاعات قابل اطمینانی نیازمندند که باید در قالب یک سیستم اطلاعاتی حسابداری بدست آید.

در سیستم پیشنهادی نیازمندیهای اطلاعاتی مراجع فوق‌الذکر تأمین خواهد شد و به دلیل سهولت درک و اجرای آن توسط مدیران کارگاه‌ها، مورد توجه مسوولین امر قرار گرفته است.

عنوان پایان نامه: بررسی تطبیقی اصول تئوریک با شرایط واقعی و تدوین سیستم‌های

اطلاعاتی حسابداری در سازمان حسابرسی

نام نویسنده: سیاوش همایون

تعداد صفحات: ۲۳۳ صفحه

استاد راهنما: دکتر علی رضائیان

اساتید مشاور: دکتر علی وثوق - دکتر حسن میرزایی اهرنجانی

تاریخ تصویب: ۱۳۷۱/۶/۱۶

برای درجه: کارشناسی ارشد حسابداری

فهرست فصول

فصل اول - کلیات

فصل دوم - تعاریف، مفاهیم و تئوری سیستم‌ها

فصل سوم - اصول تئوریک طراحی و تدوین سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری

فصل چهارم - شرایط واقعی طراحی و تدوین سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری در سازمان

حسابرسی و ارزیابی آن

منابع و مآخذ

ضمائم

مقدمه

بر اساس قانون تشکیل سازمان حسابرسی، این سازمان وظایف بازرس قانونی و امور حسابرسی سالیانه مؤسسات و شرکتهای دولتی، بانکها، سایر دستگاه‌های عمومی و سازمانهای وابسته از جمله بنیاد مستضعفان، بنیاد شهید و شرکتهای و مؤسسات تحت پوشش دولت که طبق اساسنامه و مقررات داخلی آنها ملزم به حسابرسی می‌باشند را بر عهده دارد. بسیاری از شرکتهای دولتی و وابسته به دولت پروژه‌های طراحی سیستم‌های مالی و صنعتی خود را به سازمان حسابرسی واگذار می‌کنند و کسب اطمینان از اینکه سیستم‌های طراحی

شده توسط سازمان حسابرسی براساس اصول تئوریک، ضوابط و استانداردهای طراحی سیستم تهیه و تدوین شده است موضوعی مهم است که در این تحقیق به آن پرداخته شده است. بررسی تطبیقی اصول تئوریک طراحی و تدوین سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری با اصول، ضوابط و روشهایی که در عمل جهت طراحی سیستم توسط مشاورین و طراحان سیستم در سازمان حسابرسی مورد استفاده واقع می‌شود موجب می‌گردد تا چنانچه عدم اجرای موفقیت آمیز سیستم‌های مذکور ناشی از وجود نقایص اصولی در سیستم‌ها به دلیل طراحی نامناسب آنها باشد، یکی از عوامل اساسی عدم موفقیت سیستم‌های مذکور شناسایی شده و با بررسی و مذاقه در مراحل و روشهای مورد استفاده در طراحی سیستم توسط سازمان، روشها و مراحل غیراصولی به منظور جایگزینی با اصول تئوریک و روشهای منطقی مورد ارزیابی قرار گیرند.

موضوع تحقیق

این تحقیق بر مقایسه تطبیقی اصول تئوری طراحی و تدوین سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری با شرایط واقعی طراحی سیستم‌های مذکور در سازمان حسابرسی متمرکز است. منظور از سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری مجموعه سیستم‌های حسابداری مالی، حسابداری صنعتی، سیستم بودجه و سایر سیستم‌های عملیاتی است که گردش صحیح اطلاعات مالی شرکت و مبانی ثبت و نگهداری آنها را فراهم می‌نماید.

به منظور گردآوری اطلاعات در این تحقیق از روشهای تحقیق کتابخانه‌ای، مصاحبه، پرسشنامه و مشاهده فعالیت‌ها و بررسی اسناد و مدارک استفاده به عمل آمده است.

فرضیات تحقیق

۱- اصول، ضوابط، روشها و مراحل که در عمل توسط سازمان حسابرسی جهت طراحی سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری بکار گرفته می‌شود به هیچ عنوان منطبق با اصول تئوری و مطابق با مراحل و روشهای منطقی طراحی سیستم نمی‌باشد. به نحوی که سیستم‌های طراحی شده دارای استفاده مؤثر نبوده و فاقد اعتبار می‌باشند.

۲- اصول، ضوابط، روشها و مراحل که در عمل توسط سازمان حسابرسی جهت طراحی سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری بکار گرفته می‌شود بطور کامل و بدون هیچ استثنایی منطبق با اصول تئوری و مطابق با مراحل و روشهای منطقی طراحی سیستم می‌باشد.

۳- اصول، ضوابط، روشها و مراحل که در عمل توسط سازمان حسابرسی جهت طراحی سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری بکار گرفته می‌شود در برخی از موارد منطبق با اصول تئوری و مطابق با مراحل و روشهای منطقی طراحی سیستم نمی‌باشد به نحوی که این موارد موجب می‌گردد تا سیستم‌های طراحی شده دارای استفاده مؤثر و سودمندی لازم نبوده و فاقد اعتبار باشند.

فرضیه اهم

اصول، ضوابط، روشها و مراحل که در عمل توسط سازمان حسابرسی جهت طراحی سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری بکار گرفته می‌شود به استثنای برخی موارد منطبق با اصول تئوری و مطابق با مراحل و روشهای منطقی طراحی سیستم می‌باشد. به نحوی که این موارد استثنایی خدشه‌ای به اعتبار سیستم‌های طراحی شده وارد نمی‌نماید.

مباحث مطرح شده

فصل اول به کلیات تحقیق اختصاص یافته است. در این فصل هدف و علت انتخاب موضوع و اهمیت آن، فرضیات تحقیق، محدوده و قلمرو تحقیق شامل قلمرو موضوعی، مکانی و زمانی تحقیق، محدودیت‌ها و روش تحقیق مورد بحث قرار گرفته است.

فصل دوم به تعاریف و مفاهیم و تئوری سیستم‌ها می‌پردازد. بدین منظور ابتدا تعریف لغوی و مفهومی سیستم ارائه شده است. سپس مشخصات سیستم و انواع و طبقه‌بندی سیستم‌ها در رابطه با محیط خارجی، از لحاظ موجودیت، براساس ویژگی حیات سیستم و طبقه‌بندی رفتاری سیستم‌ها مطرح گردیده است. در ادامه، سیستم‌های اطلاعاتی مدیریت و نقش آن در سازمان و تئوری‌های سازمانی و نقش سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری در آنها مورد بحث قرار گرفته است.

فصل سوم به اصول تئوریک طراحی و تدوین سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری اختصاص دارد. در این فصل مباحث مربوط به مراحل تکامل سیستم، امکان‌سنجی، بررسی و ثبت واقعیات، تجزیه و تحلیل، طراحی سیستم، طراحی فرمها و گزارشات، استقرار و نظارت بر اجراء مطرح شده است.

فصل چهارم شرایط واقعی طراحی و تدوین سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری در سازمان حسابرسی و ارزیابی آن را مورد بحث قرار داده است. در این راستا مطالبی در رابطه با آشنایی با سازمان حسابرسی شامل تاریخچه، اهداف، وظایف و ارکان سازمان و در ادامه شرایط واقعی طراحی و تدوین سیستم در سازمان حسابرسی شامل شناخت / تحقیق، طراحی، آموزش و آماده‌سازی، اجراء و نظارت مطرح شده است.

نتایج تحقیق

محقق به منظور جمع‌بندی نهایی اطلاعات و نتیجه‌گیری از تحقیق، اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق پرسشنامه، مصاحبه و همچنین نتایج حاصله از بررسی‌های مستقیم پرونده‌ها، مدارک و مستندات سیستم‌های طراحی شده را در کاربرگی جمع‌بندی و خلاصه کرده است. اطلاعات مذکور در گروه‌های ذیل بوده است:

مرحله بررسی و مطالعات اولیه

مرحله امکان‌سنجی

مرحله بررسی و ثبت واقعیات

مرحله تجزیه و تحلیل سیستم

مرحله طراحی سیستم

مرحله استقرار و نظارت بر اجراء سیستم پیشنهادی

در کاربرد تهیه شده، ذیل هر یک از مراحل کلی، لیستی از فعالیت‌های جزء که باید به صورت تئوریک انجام پذیرد و یا ویژگی‌هایی که سیستم طراحی شده باید به صورت تئوریک واجد آن باشد، درج گردیده است.

سپس با بررسی نتایج حاصله در کاربرد در صورتی که فعالیت مربوطه به نحو صحیح

انجام شده و یا سیستم طراحی شده دارای خصوصیت مورد نظر بوده در ستون مثبت علامت ستاره گذاشته شده و چنانچه فعالیت مربوطه انجام پذیرفته یا به نحو صحیح صورت نگرفته است و یا سیستم طراحی شده خصوصیات و ویژگیهای مطلوب را نداشته علامت ستاره در ستون منفی گذاشته شده است.

با جمع‌بندی اطلاعات مربوط به هر شرکت چنانچه کمتر از ۵۰ درصد از مراحل پیش‌بینی شده یا سؤالات طرح شده دارای پاسخ مثبت بوده، در این صورت سیستم‌های طراحی شده شرکت مورد بررسی در رده سیستم‌هایی که فرضیه اول تحقیق را تأیید کرده است قرار گرفته است. لازم به ذکر است که سیستم‌های طراحی شده هیچ یک از شرکتهای مورد بررسی تأیید کننده فرضیه اول تحقیق نبوده است.

چنانچه در جمع‌بندی اطلاعات مربوط به هر شرکت بین ۵۰ تا ۷۵ درصد از مراحل پیش‌بینی شده یا سؤالات طرح شده دارای پاسخ مثبت بوده، در این صورت سیستم‌های طراحی شده شرکت مورد بررسی در گروه سیستم‌هایی که فرضیه سوم تحقیق را تأیید کرده است قرار گرفته است. لازم به ذکر است هیچ یک از سیستم‌های شرکتهای مورد بررسی تأیید کننده فرضیه سوم تحقیق نبوده است.

چنانچه در جمع‌بندی اطلاعات مربوط به هر شرکت بین ۷۵ تا ۹۵ درصد از مراحل پیش‌بینی شده یا سؤالات طرح شده دارای پاسخ مثبت بوده، در این حالت سیستم‌های طراحی شده شرکت مورد بررسی در رده سیستم‌هایی که فرضیه چهارم تحقیق (فرضیه اهم) را تأیید کرده است قرار گرفته است. ۸۸/۹ درصد از شرکتهای مورد بررسی تأیید کننده فرضیه چهارم بوده‌اند.

در نهایت چنانچه در جمع‌بندی اطلاعات بیش از ۹۵ درصد از مراحل پیش‌بینی شده یا سؤالات طرح شده دارای پاسخ مثبت بوده، در این صورت سیستم‌های طراحی شده شرکت مورد بررسی در رده سیستم‌هایی که فرضیه دوم تحقیق را تأیید می‌نمایند قرار گرفته است. ۱۱/۱ درصد از شرکتهای مورد بررسی تأیید کننده فرضیه دوم بوده است.